

TELEGRAFUL ROMAN.

Apare Marția, Joia și Sâmbăta.

ABONAMENTUL:

Pentru Sibiu pe an 7 fl., 6 luni 3 fl. 50 cr., 3 luni 1 fl. 75 cr.
Pentru monarchie pe an 8 fl., 6 luni 4 fl., 3 luni 2 fl.
Pentru strelnătate pe an 12 fl., 6 luni 6 fl., 3 luni 3 fl.

Pentru abonamente și inserțiuni a se adresa la
Administrațiunea tipografiei archidiecezane Sibiu, strada Măcelarilor 47.
Correspondențele stant a se adresa la
Redacțiunea „Telegraful Român”, strada Măcelarilor Nr. 20.
Epistole nefrancate se refușă. — Articuli nepublicați nu se înapoiază.

INSERTIUNILE:

Pentru odată 7 cr., — de două ori 12 cr., — de tre. ori
15 cr. rândul cu litere garmond — și timbru de 30 cr
pentru fie-care publicare.

Sibiu, 20 Octobrie.

De când cu deschiderea parlamentului în regatul sârbesc pe baza actualei constituțiuni, atențiunea generală este abătută dela regina Natalia, care petrece în capitala regatului, este abătută dela regele Milan, care face călătorii de petrecere pe la esoposițiunea din Paris, este abătută dela referințele dintre regentă și regină, regentă și guvern, și este îndreptată asupra activității parlamentului.

Încă înainte de deschiderea parlamentului pe când era acută diferența între regina Natalia, care-și pretindea dreptul de mamă, să-și vadă pe fiul seu, și între regentă, care se ținea legată de obligămintele luate față cu fostul rege Milan, se prevestiau scene furtunoase în parlament din incidentul regulării referințelor reginei. Se vorbea adecă, că parlamentul va lua inițiativa pentru eschiderea reginei din Belgrad, și espulsarea ei din regat, mai mult se vorbea, că regentă a amenințat cu revocarea regelui Milan, care va avé să îmbrace din nou potestatea de rege, și să facă ordine prin restituirea situațiunei înainte de renunțarea sa la tron.

În fața acestor sciri noi am afirmat, că nu vedem o schimbare a situațiunei în favorul fostului rege, și a restaurării lucrurilor înainte de abdicere. Am șis, că dacă în liniște și cu mult tact s'a pus la cale votarea actualei constituțiuni; dacă în așa de esemplară ordine s'a petrecut schimbarea de tron, și instituirea regentei; dacă atât de bine s'au grupat ómenii de stat ai Sârbiei în jurul dinastiei Obrenovici; dacă în butul măsurilor anteriore ale regelui s'a restituit în scaunul de metropolit urgisitul Mihail, care dela alungarea sa din scaunul de metropolit s'a adăpostit în sânta și pravoslavnică capitală a panslavismului, în Moscova; dacă în mod atât de neted s'a pensionat metropolitul Teodosiu, care a urmat în starea normală creată prin măsurile excepționale decretate de Milan, și care a pronunțat sentența de despărțire între acesta și regina Natalia, în fine, dacă a fost posibil, ca regina să se reîntorcă în patrie, și să-și se facă ovațiunile, cari i s'au făcut la primire — dacă toate acestea s'au putut întâmplă, am șis noi, — atunci nu credem, că guvernul va espulsa pe regina, nu credem, că regentă va reclama la tron pe regele Milan, și nu credem, că parlamentul va lua măsuri pentru oprirea reginei de a petrece în Sârbia, și special în capitala regatului; în Belgrad.

Situațiunea creată prin abdicerea regelui Milan nu se pôte schimba așa de iute, și ómenii cari decid ađi asupra destinelor Sârbiei, ómenii, cari prin

trecutul lor sunt tot atâtea programe, nu vor crea o situațiune, de care abia eri s'a mântuit.

Am vęđut mesagiul, prin-care primul regente Ristici a deschis parlamentul. Cu rară diplomație evită acest mesagiu pronunțarea vre-unui cuvânt, care ar fi supărăcios pentru Austria, sau în special măgulitoriu pentru Rusia.

Măestria acésta de a scii vorbi multe fără a provoca susceptibilități în drępta sau în stânga, a stors complăcerea tuturor, și în o măsură sunt multămite cu mesagiul, diarele din Viena, cele din Budapesta fără deosebire de partide, și cele din Rusia.

Ręspunsul parlamentului la mesagiul regentei este mai pronunțat în direcțiunea creată prin noua stare de lucruri. Ręspunsul se opresce în special la țarul Rusiei cu o espresiune de grațitudine pentru reprezentarea sa la ungerea regelui Alecsandru.

Transpiră deci un feliu de inclinare spre Rusia, de bună sémă ca ręspuns la cuvintele monarchului nostru despre consolidarea lucrurilor în Bulgaria în actuala situațiune, căreia i-se va dá sanctiunea din partea celor îndreptățiți la acésta.

Deodată cu consolidarea principelui Ferdinand Coburg în Bulgaria prin întervenirea și spriginul Austro-Ungariei se dá signalul în parlamentul din Bělgrad despre preponderanța politicei rusesci în Sârbia.

Vedem deci pusă la ordinea diarei în totă forma rivalitatea dintre monarchia noastră și Rusia în orient.

S'au schimbat numai centrele. Până acuma Rusia lucra în Sofia și Austro-Ungaria în Bělgrad, și în situațiunea de ađi monarchia noastră trimite un cuvânt de îmbărbătare spre Sofia, și parlamentul din Bělgrad un cuvânt de loialitate țarului.

Am avut deci cuvântese nu credem în o situațiune în Sârbia în sensul politicei urmărite de regele Milan.

Revista politică.

În parlamentul din Budapesta se continuă debaterile asupra diferitelor proiecte de legi, ce le-a prezentat guvernul.

Până acuma s'au și primit mai multe proiecte. Astfel proiectul pentru regularea drumurilor și șoselelor s'a primit, așa precum l'a prezentat ministrul de comunicațiune. Opozițiunea a căutat chiar și la acest proiect privilegiu, ca să arunce cu săgeți în guvern. Tot așa s'a urmat cu proiectul ministrului de iusticie, Desideriu Szilágyi și al ministrului de finanță Weckerle, referitóre la regularea proprietăților din ținutul fostului regiment de graniță nășăudén.

Amorul plătesce tot — și totu-și rămâne el datornic.

*

Tăcerea amorului este frumoasă — și adesea mai plăcută ca vorbele lui!

*

Fapte de curagiu și iubire probéză demnitatea omului.

*

Și cel mai de pe urmă din ómeni aparține familiei lui Dumneđu, este tot așa de nobil ca și tine, și are tóte acele drepturi, pe care le ai și tu!

*

Inima este altariul lui Dumneđu, care sfințesce ori-ce jertfă.

*

Numai intențiunea inimei este sufletul faptei și al virtuței.

*

Inimile ce se înțeleg aci jos, se vor înțelege de sigur și dincolo de momént.

*

Speranța n'are țintă, unde credința și iubirea nu au țintă.

*

Piedecile înaripéză și împintenă speranța plină de curagiu.

*

O discussiune mai înfocată a provocat însę proiectul pentru lista civilă a monarchului nostru. Dieta, ce i drept, a votat acest proiect, care are valóre pe 10 ani și conform căruia s'a statorit suma de până acum adecă 4.650,000 pe an, dar discussiunile, ce s'au încins și cari au fost provocate de opozițiune, aruncă o umbră de puțină cultură și desvalesce puterea șovinismului, ce bântue societatea magiară, chiar și când e vorba de monarch.

La ordinea diarei e și conventul general, ce s'a hotărit a se ține în anul viitoriu și la care biserica evangelică din Ungaria a hotărit ca să invite și biserica evangelică din Ardél. Intre alte afaceri, conventul se va ocupa și cu cestiunea reorganizării bisericei evangelică, sau cu alte cuvinte a se dá acestei biserice o altă constituțiune. Organele șasesci combat din ręspuneri participarea la acel sinod din motiv, că ușor s'ar puté periclită interesele bisericei șasesci din Ardél, care și are constituțiunea sa.

Diarele magiare însę fără deosebire de colorit politic laudă hotărirea coventului și pledéză pentru unirea întregii biserice evangelică pe baza uniunei, ce s'a făcut între Ungaria și Transilvania și impută sasilor ardeleni, că ei vęd în acésta afacere o periclitare a intereselor lor șasesci.

Discuțările în comisiunea alésă a censurá adresa cehilor tineri pentru încoronarea monarchului de rege boem și recunoscerea drepturilor publice ale regatului boem au decăđut în certe formale și totdeodată amenințátore. Modul, în care adresa reclamă drepturile de stat, nu convine de loc cehilor, bętrâni și feudalilor, de aceea acestia au și început o luptă vehementă contra adresei. Drept motiv și-au luat impregiurarea, că germanii nu se află în dietă și că astfel nu se pôte votá o adresă, carea reclamă o reformă radicală și la care se nu-și dea părerile și reprezentanții nui însemnate părți din populațiunea Boemiei.

Adresa scupcinei sârbesci s'a predat primului regent, dlui Ristici. Ea nu este numai o simplă descriere a mesagiului, cu care s'a deschis scupcina, pre cum se credea la începnt, ci desvalesce lucruri cu mult mai grave. Din întręga adresă reese, că s'a făcut un compromis între majoritatea radicalilor și minoritatea liberală, și acestui compromis i-se atribue o importanță cu atât mai mare, cu cât se scie, că una dintre partide merge mână în mână cu unelțirile rusesci.

Adresa condamnă aspru decisiunea ex-regelui Milan, căci a părăsit tronul, lăsând țara în o stare abnormală. Dacă dl Ristici și-a espriat bucuria pentru cele cuprinse în adresă, atunci tóte ilusiu-

Speranța este minunea cea mai mare, rađa cea mai strălucitóre a divinității.

*

Tot ese la lumină odată: merit, suferință și virtute, — ceea-ce a fost mai lung și mai tare învălțit, va fi sęrbătorit mai frumos.

*

Curagiul și supunerea conduc pe cale spinósă la țintă: bărbătesce, curagios și vesel! supus, decis și totdeuna același!

*

Dacă afii în ceva putere spirituală — nu părăsi acel ceva!

*

Rămâi fidel esperienței tale odată făcute și adunăți alta nouă!

*

Bucurie adevérată și durabilă este numai fica înțelepciunei, care caută ce este mai bun și mijlóccele mai bune pentru-ce este mai bun.

*

Nu fugi de bucurie, nu, ea vine înđecită cu virtutea, bucuria vine cu credința datorinței și a simțului ei!

*

Dacă ai făcut vre un bine, gustă apoi bucuria binelui.

(Va urmă.).

FOIȚA.

Cuvinte sufletesci

De C. I. Lavater în românesce de I. G. Barișiu.
(Urmare.)

Esaminéză tot, — reține ce este bun, — folosescete de ce este adevérat.

*

Ceea-ce nu te face mai înțelept, mai bun, și mai vesel — să nu-ți fie de nici un preț; ceea ce te face mai iubitoriu, mai cuminte și mai nobil, să-ți fie sfânt!

*

La fie care faptă a ta întrébă-te: care va fi câștigul meu curat?

*

Când suferi cugetă: suferința este mijloc, scopul este perfecțiunea.

Când esti plin de bucurie cugetă: că acésta este numai umbra unei bucurii mai bune.

*

Ori cât de lin șoptesce amorul, totuși inima îl aude.

*

Un amor, care nu sacrifică nimic și nu su fere, — este fals.

*

nile, ce le mai nutria monarchia noastră cu privire la regență sunt nimicite. Adresa însă și va rămâne un document de o politică dubioasă, ce o urmărea Sârbia față cu monarchia noastră și față chiar și cu statele balcanice.

Ministeriul trances a hotărât a nu demisiona ei a se prezentă întregul cabinet la deschiderea camerilor. Acăsta hotărâre s'a luat la inițiativa președintelui Carnot și în urma vorbirii fulminante a primului ministru Tirard, carele a accentuat, că încă n'a obvenit nici odată, ca un cabinet să se retragă, când majoritatea reprezentanților e de partidul guvernului. Dacă se va simți necesitate pentru reconstruirea acăsta, se va pute face și în decursul sesiunii.

Mai o adresă de aderință.

Din incidentul cu reuniunea magiară „EMKE” — precum suntem informați — Escelenția Sa metropolitanul nostru a primit din diferite părți ale Transilvaniei o mulțime de adrese de aderință, dintre care la espresa dorință din partea adresanților mai publicăm în fôia noastră una, anume cea a inteligenței române din părțile Făgărașului, carea este de cuprinsul următoriu:

Escelenția Vóstră,

Inalt Preasănțite Domnule Archiepiscop și Metropolit!

Subscriții cu tótă insuflețirea am luat act despre bărbătesca ținută a Escelenției Vóstre, exprimată în epistola-răspuns către președintele reuniunii ardeleni de cultură magiară, mai corect dis, a reuniunii de magiarisare.

A-ți exprimat convingerea tuturor românilor de inimă, a-ți vorbit din inimă noastră a tuturor, și suntem mândrii, că Escelenția Vóstră a-ți pășit cu atâta sinceritate și rezoluțiune bărbătescă, și a-ți dat pe față uneltirile magiarisatorilor.

Ne luăm libertate cu cel mai profund respect și devotament a Ve exprimă cele mai sincere felicitări pentru demna și bărbătesca declarațiune adresată președintelui numitei reuniuni de magiarisare prin care a-ți dat de gol meschinele scopuri ascunse a șovinilor, în mod atât de clar și categoric.

Aderăm cu tótă hotărârea ideilor exprimate în cestionata epistolă răspuns a Escelenției Vóstre, luându-le cu cea mai firmă rezoluțiune spre sciință și conformare, declarându-ne solidari cu cuprinsul memorabilei epistole a Escelenției Vóstre.

Să trăiți Escelenția Vóstră la mulți ani!

Făgăraș, în 15 Octobrie, 1889.

Basiliiu Rațiu, vicariu for. gr. cath., Iuliu Dan, adm. prot., Nicolau Cosgarea, Dr. Andreiu Micu, Dr. Nicolau Motoc, Mateiu Bârsan, George Aiser, George Golian, Basiliiu Rațiu, inv.ș., Vincențiu Grama, Demetriu Chișorean, Ioan Dejenariu, Nistor Popa, Georgiu Drăghiciu, Ioan Capătă, Georgiu Comaniciu Ioan Stoica, Iacob Oană, Daniil Csergit, George Taflan, Ioan Grama, Naftanail Rădulețiu, Damaschin Anghel, Ioan Stan, Ioan Rădulețiu, Ioan Pop, Mateiu Chiujdea, Ioan Mărdan, Vasilie Mușiat, Samoilă Socol, Danilă Sasu, Valeriu G. Negrea, Eutimiu Boieriu, Nicolau Muntean, Bucur Gălbincea, Ioan Burdulea, Bartolomeiu Zachariă, Gavrilă Cornea, Iosif Drugociu, George Pralea, Iosif Herțioagea, George Cojocariu, Iacob Dobriu, Nicolau Ludu, Lazar Comșa, Iosif Cățaveiu, Ioan Pop, Sofroniu Mogoșiu, Ioan Comșa, Ioan Rămbețiu, Aldea Bica Popi, George Ramba, Nicolae Bica, Chirion Stelea, George Visalon Bica, George Bica, Nistor Stelea, George Iencsi Bica, Sofron Stelea, George Moga, Precup Lupu, Mihai Bica, Maximilian Răcean, Sofroniu Prună, Isaia Cristian, George Achim Popa, Petru Debu, Spiridon Mărdan, Ioan Popaiov, Nicolau Ispas, Dionisie Mărdan, Samoilă Petroiu și Dumitru Antinie.

Metropolitul nostru și E. M. K. E.

Foile magiare din Cluș avisaseră publicul acum mai bine ca două săptămâni, că comitetul reuniunii „EMKE” va clarifică pe Escelenția Sa metropolitanul nostru, că n'a avut drept să vorbescă despre numita reuniune așa, cum a vorbit în răspunsul sau către contele Bethlen Gábor, care răspuns noi l'am comunicat, îndată ce afacerea fu adusă la publicitate. Acăsta clarificare a și urmat cam la două săptămâni, adică după un timp destul de lung, de care se vede că a avut trebuință comitetul reuniunii pentru ca să și adune și să și redigeze resonamentele. Credem, că este de interes pentru publicul nostru, să cunoască aceste resonamente în tótă forma și în tot cuprinsul lor; de aceea noi le publicăm în cele ce urmărea mai la vale, într'una cu răspunsul mai nou al Escelenției Sale metropolitanului, în care reuniunea din cestiune este prinsă

în cuvintele grăite în numele ei, și cu acăsta incidentul se pare a fi terminat. E'ta ambele acte:

I.

Scrisoarea comitetului de direcțiune al Kulturegyletului.

Nagyméltóságú és Főtisztelendő Érsek-Metropolita-Ur!

Mély sajnálattal és megütközéssel vette igazgató-választmányunk Nagyméltóságodnak f. év augusztus hó 26-áról 5511 Eln. sz. a. kelt főpásztori választát, melyben elnökségünk fölkérésével szemben a magyarországi gör. kel. egyház áldását f. évi szeptember hó 3-án Szamos-Ujvárt felavatott egyesületi lobogónktól megtagadni méltóztatott. Megtagadni méltóztatott a Magyarországi czimerét, koronáját és védszszonyát ábrázoló lobogótól, melybe a legmagasabb és magasabb személyek nevében illesztettek az első szögek, mely lobogót Magyarország asszonyai ajándékoztak egyesületünknek, melyet az erdélyrészi többi összes felekezetek lelkészeinek imádságai közt avatánk föl; megtagadni méltóztatott pedig akkor, midőn a fölavatásra egyik gör.-kel. román esperes már előre készséggel ajánkozott s épen csak az egyházi hierarchia törvényei értelmében, az egyházfői hivatalos magas engedélyért folyamodánk.

Tette pedig ezt Nagyméltóságod azért, mert „köztudomású” dolog, — írják saját főpásztori szavai — hogy az E.M.K.E., mint eddigi működése is bizonyítja, kizárólag a magyar-faj nemzetiségi érdekeinek előmozdítása czéljából jött létre, a más nemzetiségű honpolgárok művelődési érdekeit pedig csak annyiban hajlandó fölkarolni, a mennyiben kiltatása lehet arra, hogy sikerülni fog ezeket a kizárólagos magyar műveltség révén az elmagyarosodásnak megnyerni és ez uton a magyar-fajba beolvasztani. Nagyméltóságod pedig „főpásztori és hazafias kötelessége tudatában a hazánkban megkísérhető minden, akár vallási, akár nemzetiségi mesterséges áttérítésnek bevallott elvei és meggyőződésénél fogva nyílt ellenzője.”

Hazafias kötelességünk tudatában kénytelenek vagyunk Nagyméltóságodnak ugye tényével, mint tisztán föltevésekből kiindult ez indokolásaival szemben leghatározottabban állást foglalni, ide esatolván mindenekelőtt a m. kir. belügyminiszter által 1885. május hó 21-én 27.592/VI. sz. a. megerősített és jóváhagyott alapszabályainkat, melyek ismételtlen nyilvánosan napvilágú láttak a hazafias sajtóban, s melyek közel fél-millió példányban forognak a közönség kezében.

Meggyőződhetik Nagyméltóságod ennek II. 2. §-ából, hogy egyesületünk czélja a „hazafiságnak fejlesztése nemzeti irányu művelődés által”, a legjogosabb és törvényszerűbb tehát, a mi honpolgárok részéről csak kitzéhető, midőn e hazafiság azonos épen a felséges trón iránti hűséggel, miként ez, egyesületünknek urunk királyunk ő Felsége által Kolozsvárt történt fogadása alkalmával a hódoló beszédben hangsúlyoztatott is. Szükségtelen pedig magyaráznunk, hogy a hazafiság ez országban csak oly művelődés által fejleszhető, mely nemzeti, mely kizárólag alkotmányunk és magyar állameszménk beczikkelyezett sarkalatos alapelveiben találja fundamentumát, törvényhozásilag is kimondva s fölséggel szentesítve levén a természetes alap, mely szerint Magyarország összes honpolgárai politikai tekintetben csak egy nemzetet képezhetnek, csak az „oszthatlan egységes magyar nemzetet”, a hazafias érzület fejlesztésének tehát más forrása és alapja, mint ez, nem lehet.

Ugyanezen alapelv következménye, az 1844. II. t. cz. 1—9. §§ ai s más korábbi és későbbi ismételt czikkelyek értelmében, ugyancsak beczikkelyezett és szentesített törvény levén pedig, hogy a nemzet politikai egységénél fogva az állammelv a magyar, minek következtében ugyan e t. cz. is, de később az 1879. XVIII. t. cz. kötelezővé is tette a magyar nyelv oktatását ez ország minden fajta iskoláiban; logikai következmény tehát, hogy egyesületünk első sorban e törvényczikkely meghatározásához simuljon s hatáskörében elősegítse az állammelv megtanulhatását ott, hol az érdekeltek ezt kéri, s a társadalom ez áldozatkészséggel hálás köszönettel elfogadják. Midőn ezt tesszük, nemesak jogot teljesítünk vele, de oly állampolgári és hazafias kötelességet, melyben nem csak az államrend és szolgái támogatására számíthatunk, de melyben legalább közreműködést és munkatársi fáradozást e haza minden fiától elvárhatni testvériségi és honpolgári jogunk.

Positiv alapokon, az államért és törvényért, ez ország egysége hazafias hitvallásáért, a honpolgárok egytív-tartozása testvéri érzülethez munkálván tehát, kényszer nélkül, társadalmi s tehát nem aggressiv eszközökkel, a világosság és szeretet kulturális és közgazdasági nyílt intézményeivel: erőszakkal és rejtett egyéb célokkal vádolnia minket senkinek sincs joga, legkevésbé pedig Nagyméltóságodnak, mint törvény szerint ugyan e föladatokat állami hordozójának és viselőjének, míg székében megerősítve ül és főpásztorokodik.

Hogy ott, hol, akár vallási „akár nemzetiségi mesterséges áttérítések” nyomára jövünk, hogy ott, bevallott elveinknél s meggyőződésünknel fogva ennek nemesak nyílt ellenzői, de hatáskörünk erejéhez képest megakadályozói és visszaállítói is vagyunk, azt hisszük, annak helyességében épen Nagyméltóságod szavai erősítenek meg, s következetesség vádjára nélkül kérésünket ez alapon Nagyméltóságod meg nem tagadható.

Az azonban — hivatkozunk programmunkra, öt éves működésünkre, összes jelentéseinkre, a nyilvánosság előtt történő fölösen köztudomású összes tényeinkre, — az azonban, mondjuk, egyetlen legkisebb konkrét jélből sem bizonyítható, nem áll: hogy mi akár felekezeti, akár nemzetiségi áttérítést eszközöltünk volna és eszközölnénk; nem áll, hogy egyesületünk a honpolgárok művelődési érdekeit csak annyiban hajlandó fölkarolni, a mennyiben őket az elmagyarosodásnak megnyerheti; nem áll, hogy az egyesület törekvése beolvastás volna a magyar fajba; s nem áll, hogy egyesületünk kizárólag a magyar faj nemzetiségi érdekeinek előmozdítása czéljából jött volna létre. Mindez sem nem „köztudomású”, ezt sem „létrejöttünk, sem pedig eddigi működésünk” nem bizonyítja, csupán a szélső nemzetiségi igazgatók alapítási ráfogásai ezek.

Az Emke létrejöttének oka és létezésének fundamentuma egyenesen és kizárólag a történelmi és törvényes egységes magyar nemzeti állam; ez eszme, e való-

ság, ez a szilárd sziklakő, melyre — az irás szavaival élve — a ki reá esik, megüti magát, a kire pedig ez a szikla esik, összetöri azt!

Mindezek alapján Nagyméltóságodnak magatartását és állításait, mint olyanokat, melyek legnagyobb mértékben alkalmasak a honpolgárok közti béke, testvéri egyetértés és szeretet megzavarására: egyesületünk magától önnepélyesen elutasítja s az épen nem várt oldalról és módon jött föltevések és gyanúsítások ellenében a leghatározottabban tiltakozik!

Az igazgató-választmányunk Kolozsvárt 1889. okt. 12-én tartott gyűlése határozatából.

Nagyméltóságú és Főtisztelendő Érsek-Metropolita Ur hazafias szolgái

Gróf Bethlen Gábor, Sándor József, elnök. főtitkár.

(Románescse*).

Esclențissime și Preavenerate Domnule archiepiscop și metropolit!

Cu surprindere și adăncă părere de rău a primit comitetul nostru de direcțiune răspunsul arhieresc al Escelenției Vóstre, de dato 26 August a. c. Nr. presid. 5511, prin care față cu cererea presidiului nostru a-ți aflat de bine a nu concede ca să ia parte biserica gr. or gin Ungaria la sântirea steagului societății, ce s'a sêvșit în Gherla la 3 Septembrie a. c. A-ți aflat de bine a refușă participarea la sântirea acelu steag, care înfățișază emblema, coróna și patróna Ungariei, în care s'au bătut primele cuie în numele celor mai înalte și mai înalte persone, pe care steag l'au dăruit societății noastre damele din Ungaria și pe care l'am sântit între rugăciunile preoților tuturor celorlalte confesiuni din părțile ardeleni; și încă a-ți aflat de bine a denegă acăsta atunci, când un protopop român gr. or. deja înainte se oferise cu promptitudine a luă parte la sântire și când chiar numai în înțelesul legilor hierarchiei bisericesci am cerut de a se dá în mod oficial înalta incuviințare a capului bisericesc.

Acăsta a-ți făcut-o Escelenția Vóstră pentru aceea, pentru-că e lucru „în genere cunoscut” — dic propriile cuvinte arhieresci ale Escelenției Vóstre — „că Kulturegyletul, precum se vede și din activitatea lui de până acum, s'a înființat exclusiv pentru înaintarea intereselor naționale ale rasei unguresci, ér interesele culturale ale cetățenilor de altă naționalitate numai întru atâta este aplicat a-le îmbrășișă, întru cât ar pute speră, că prin exclusiva cultură ungurescă îi va succede ale căștișă pentru magiarisare și astfel a-le contopi în rasa magiară. Ér Escelenția Vóstră amăsurat convingerei și principiilor declarate, în consciința de patriot și arhieresc sunteti inimicul declarat al tuturor convertirilor măestrite, ce s'ar pute ivi în patriă, fie ele confesionale fie naționale.”

În consciința datorinței noastre patriotice suntem siliți în cel mai hotărît mod a luă pozițiã atât față cu acest fapt al Escelenției Vóstre, cât și față cu acăste motivări basate curat numai pe presupuneri, a'ăturându Ve aici mai întâiu de tôte statutele noastre aprobate și întărite de ministerial r. u. de interne sub Nr. 27.592/VI de dato 21 Maiu 1885, cari statute au fost publicate de repeți-te ori în presa națională și dintre cari o jumătate de milion de exemplare se atia împraștiata în public.

Din § 2. II al acestor statute Ve puteți convinge Escelenția Vóstră, că scopul societății noastre este „desvoltarea patriotismului prin cultură națională”, este așadar lucrul acăsta cel mai legal și legitim lucru, spre care pot să tindă cetățenii, deore-ce acest patriotism este identic chiar cu credința față de înaltul tron, după-cum s'a și accentuat acăsta în omagiala vorbire rostită din partea societății noastre cu ocaziunea primirei Majestății Sale regelui nostru domnitoriu în Cluș.

Nu e lipsă ca să mai arătăm, că patriotismul în țera acăsta numai prin o astfelu de cultură se pôte desvoltă, care este națională, care își află temeliasa esclusiv în principiul fundamental cardinal inarticulat al constituțiunii noastre și al ideei noastre de stat magiar, fiind enunțată și prin legislațiune și fiind sancționată și din partea Majestății Sale, basa aceea natura'ă, în puterea căreia tóți cetățenii Ungariei în privința politică numai o națiune pot să formeze, numai „națiunea magiară una și nedepărțită”, așa dară desvoltarea sentimentului patriotic nu pôte se aibă alt isvor și alt fundament, decât acăsta.

Sunt o urmare a aceluiași principiu fundamental și §§ i 1—9 ai art. de lege II din 1844, și în sensul altor articoli de lege mai vechi și mai noi, devenind lege inarticulată și sancționată, că în vederea unității politice a națiunii limba statului este limba magiară, a urmat ca consecent, că atât acest articol de lege, cât și mai târziu art. de lege XVIII din 1879 au făcut obligătoare propunerea limbii magiare în școlile tuturor raselor din țera; este așadar o urmare logică, ca societatea noastră să se acomodeze în prima linie dispozițiunilor acestui articol de lege și în cercul seu de influență să înainteze și lătescă învêțarea limbii statului acolo, unde cei interesați o cer acăsta, și unde societatea primesce cu mulțămire sacrificiile oferite. Făcând acăsta, esercităm nu numai un drept, dar împlinim o astfelu de datorință de cetățeni ai statului și de patrioți, care ne face să putem contă nu numai la sprijinul statului și al organelor lui, ci avem dreptul frățesc și cetățenesc de a asteptă ca cel puțin să conlucre și să coopereze în direcțiunea acăsta fie-care fiu al acăstei patrii.

Lucrând noi așadar pe base positive pentru stat și pentru lege, pentru profesiunea de credință patriotică a unității acăstei țeri, pentru sentimentele de frățietate și pentru concordia cetățenilor, lucrând fără a face silă, cu mijloce sociale și prin urmare nu agresive, cu instituțiunile publice de cultură și economice, menite a răspândi lumină și iubire: nimenea nu are dreptul de a ne acusa, că am întrebunța forță și am avea alte intențiuni ascunse, cu atât mai vêtros nu aveți acest drept Escelența Vóstră, ca unul care după lege sunteti purtătoriu și reprezentant al stat al acestor probleme, pe câtă vreme ve-ți ocupa scaunul arhieresc în care a-ți fost întărit.

Cumcă acolo, unde am dat de urma unor „convertisri măestrite, fie confesionale, fie naționale”, amăsurat convinge-

* După traducerea „Gazetei Transilvaniei.” Red.

rei și principiilor noastre declarate, suntem nu numai inimi- cii declarați ai unor astfel de convertiri, dar amăsurat puterilor noastre de influință suntem și împedătorii și re- stitutorii aceluia: credem că acesta o confirmă chiar și cu- vintele Escelenței Vostre, și Escelența Vostre pe această basă n'afi putut respinge rugarea noastră fără a nu căde sub acu- sațiunea de înconștient.

Ne provocăm la programul nostru, la activitatea no- stră de cinci ani, la toate raporturile noastre, la toate faptele noastre săvârșite în public și prea binecunoscute pentru a arăta, că nici din cel mai mic semn concret nu se poate do- vedii și nu este adevărat, că noi am face ori că am fi fă- cut vre-o convertire fie confesională, fie națională; nu este adevărat, că societatea noastră numai întru atâta ar fi apli- cată a îmbrățișa interesele culturale ale cetățenilor, întru cât i-ar pute câștiga pentru magiarizare; nu este adevărat că tendința societății ar consta întru a contopi în rasa ma- giară; și nu este adevărat, că societatea noastră s'ar fi în- ființat exclusiv pentru înaintarea intereselor naționale ale rasei magiare. Toate acestea nici nu sunt „de notorietate publică“, nici nu sunt probate prin înființarea societății ori prin „activitatea de până acum“: acestea sunt curată numai apucăturile nefundate ale agitatorilor extremi, ale agitatori- lor naționalităților.

Causa înființării Kulturegyletului și fundamentul esi- stenței sale este direct și exclusiv statul național magiar uni- tarian, istoric și legal; acesta este idea, acesta e adevărul, acesta e solida stâncă „pe care — ca se ne folosim de vor- bele scripturei — cel ce va căde, se va lovi; ér pe cel ce va căde acesta stâncă, îl va strivi“.

Pe baza tuturor acestor considerațiuni reuniunea no- stră respinge sârbătorește atitudinea și aserțiunile Escelenței Vostre, ca pe unele, cari în cea mai mare măsură sunt po- trivite a conturbă pacea, concordia frățescă și iubirea între cetățeni. Societatea noastră le respinge și protestează în mo- dul cel mai hotărât contra presupunerilor și susținerilor făcute într'un mod și dintr'o parte de unde tocmai nu ne am așteptat.

Din conlusul adunării comitetului de direcțiune, ținută în Cluș la 12 Octobru 1889.

Ai Escelenței Vostre Preaveneratului Domn arhiepiscop și metropolit

patriotici servitori

Conte **Gavril Bethlen**,
președinte.

Iosif Sándor,
prim-secretariu.

II.

Răspunsul Escel. Sale I. P. S. D. arhiepiscop și metropolit.

Az „Erdélyrészi Magyar Közművelődési Egyesület“ tisztelt igazgató-választmányának.

Kolozsvártt.

Eln. 6933 sz.

Tisztelt igazgató-választmány!

E hó 25-én vettem a tisztelt igazgató választmánynak ugyancsak e hó 12-éről 108. sz. a. hozzá intézett nyilat- kozatát, melyből megnyugtató tudomásul veszem azt: hogy az Erdélyrészi Magyar Közművelődési Egyesület nem kizá- rólag a magyar faj nemzetiségi érdekeinek előmozdítása cél- jából jött létre, a más nemzetiségű honpolgárok elmagyaros- ítására és a magyar fajba való beolvadására nem törek- szik s általában semmi, akár vallási, akár nemzetiségi mes- terséges áttérítést nem eszközöl.

Remélem, hogy a tisztelt igazgató-választmány a lapokban is közzétett nyil és határozott kijelentése meg- nyugtatólag fog hatni mindazokra is, kik a nevezett ma- gyar egyet céljai és működése iránt velem együtt aggod- dalmat tápláltak; ugyanazért az engesztelődés és a békes- összeríhetés érdekében szívesen elhallgatom észrevételeimet, melyeket a tisztelt igazgató választmány a magyar nyelv jogosultságára vonatkozó, kevésbé összefüggő és általán po- litikai természetű fejtegetéseire tehetnék, és szintugy békesze- retetennél fogva szívesen eltekintek a nyilatkozatnak éles, mondhatnán sértő hangjától is, melyet elsajátítani és hasz- nálta venni egyáltalában hajlandó nem vagyok.

Egyébiránt a tisztelt igazgató-választmány tudomására és kölcsönös megnyugtására megjegyzem: hogy a folyó évi augus- tus hó 26-án eln. 5511. sz. a. az egyet tisztelt elnökéhez intézett válaszlevelem kiindulási pontját nem pusztá föltevésből, ha- nem az E. M. K. E. és vidéki választmányai létrejötté al- kalmával tartott beszéldekből és az összes magyar sajtónak azokhoz fűzött kommentáiraiból meritve és a közvetlen meg- figyelés eredményével kiegészítve állítottam oda; a tisztelt igazgató-választmány határozott nyilatkozata után azonban csak örülni fogok, ha annak ellenkezője az egyesület mű- ködési körében élő tényekben is nyilvánulni fog.

Végre talán nem fogja a tisztelt igazgató-választmány részemről szerénytelenségnek venni, ha kijelentem: misze- rint én valahányszor kötelességszerűen elébe vettem ma- gamat minden áramlatnak, mely a román nemzetiségű hon- polgárok nyugalmát és nemzeti egyházam érdekeit veszé- lyeztetni látszott, ezt én csak a közbéke érdekében és csak a fennálló törvények korlátain belül, tehát tisztán hazafias szándékkal és törvényes módon tettem; de e mellett az or- szág integritása s jóléte és az állam megszilárdulása érdeké- ben mindenkor határozott állást foglaltam, mint ez az állam érdekei felett ébren örködő kormánykörökben bizonyára tudva van; tehát a hazafiság dolgában, melynek fejleszté- sére az „E. M. K. E.“ vállalkozott, úgy hiszem, semmivel sem állok hátrább azoknál, kikkel a nemzetiségi kérdésben nagy sajnálatomra egyetértésre nem juthatok.

Mindezek után fogadja a tisztelt igazgató-választmány őszinte tiszteletem nyilvánítását.

Nagyszébenben, 1889 október 29. én.

Görög-keleti román érsek és metropolita:

Román Miron, s. k.

(Románesc.)

Nr. 6933 Pres. — Onorabil comitet dirigent! La 25 a lunii acesteia am primit declarațiunea onorabilului comi- tet dirigent, adresată mie la 12 a acesteiași luni sub Nr. 108, din carea iau la cunoștință dumeritóre: că reuniunea magiară de cultură din partea transilvanică nu este înfi- nțată exclusiv pentru promovarea intereselor naționale ale rasei magiare, că ea nu nisuesce să magiarizeze pre civii patriei de alte naționalități și să-i contopescă în rasă ma-

giară și că ea nu pune la cale nici o convertire măiestrită, fie de religione, fie de naționalitate.

Sper, că declarațiunea francă și categorică a onorabi- lului comitet dirigent publicată și prin foi, va avea efect dumeritörü și asupra tuturor aceluia, cari au nutrit dim- preună cu mine, îngrigiri față cu scopurile și cu activitatea numitei reuniuni magiare; de aceea eu în interesul recon- ciliațiunei și al pacificei nărviri mi retac bucuros obser- vările ce le a-și pute face la discușiunile onorabilului comi- tet dirigent, privitóre la îndreptărirea limbei magiare, mai puțin concise și preste tot de natură politică; deasemenea în iubirea mea de pace bucuros trec cu vederea și tonul, declarațiunei acut, a-și pute dice vătămătoriu, pentru care eu de fel n'am inclinări ca să-l adoptez și se me folosesc de el.

Dealtmintrea pentru cunoștința și dumerirea reci- procă a onorabilului comitet dirigent observ: că punctul de mănecare al răspunsului meu adresat sub 26 August a. c. Nr. 5511 Pres. onorabilului președinte al reuniunei, eu nu l'am pus acolo din vre-o presupunere gólă, ci l'am luat din vorbirile ținute la ocașiunea când s'au înființat „EMKE“ și comitetele ei provinciale, și din comentarele ce le a dat aceluia întreaga presă magiară, întregindu-l apoi cu resulta- tul unei contemplațiuni imediate; în urma declarațiunei onorabilului comitet dirigent însă nu voiu avé decât să me bucur, dacă contrariul aceluia se va manifesta și în fapte vii în sfera de activitate a reuniunei.

În fine, onorabilul comitet dirigent doră nu va luă drept imodestia din partea mea, dacă declar: că eu de că- te ori după datorință m'am aruncat în fața tuturor curentel- or, care se vedeau periculoșe pentru linișcea civilor patriei de naționalitatea română și pentru interesele bisericeii mele naționale: acesta am făcut-o numai în interesul păcii co- mune și numai între marginile legilor din vigóre, așadar am făcut-o cu intențiune curat patriotică și în mod legal; pe- lângă acesta însă eu totdeauna am luat pozițiune resolută pentru întregitatea și prosperitatea țării și pentru consolida- rea statului, precum acesta de bunăsemă o sciu cercurile guverniale, care priveghiéază ager asupra intereselor statu- lui; deci dar ce priveșce patriotismul, întru a căruia des- voltare și a pus „EMKE“ umerii, eu cred, că cu nimica nu stau înapoi aceluia, cu cari în cestiunea de naționalitate, spre mari regrete ale mele, nu pot să vii la o conțelegere.

După toate acestea primescă onorabilul comitet dirigent espresiunea sincerei mele considerațiuni.

Sibiu, 29 Octobru, 1889.

Arhiepiscop și metropolit greco-oriental român:

Miron Romanul, m. p.

Correspondențe particulare

ale „Telegrafului Român“.

Budapesta, 27 Octobru, 1889. Situațiunea re- lațiunilor interne a monarhiei noastre devine tot mai complicată și lucrurile în loc se apuce pe o ogașă conciliantă au apucat pe un povârș de tot periculos.

Acosta situațiune o mai agravéază și netactul politic, ce-l comit persóne, cari de alt-cum se bu- cură de bună reputațiune și eserCIAZĂ mare influință și în cercurile conducetóre.

Mai țilele trecute făimosul deputat al Aradu- lui a cređut de cuviință a se presentă și densusul cu o vorbire înainté alegătorilor, a și desfășurá programa activității din trecut și a-și espune vederile pentru viitoriu.

Și în esposeul seu, dl Falk, a aflat de oportun a accentuá, că în adevăr pe timpul desbaterii legeri militare în dieta ungară, dl Tisza a voit să repă- șescă din cabinet. Singurá impregiurare ce l'a abătut dela esecutarea planului seu a fost, că nu s'a aflat bărbăți din partidul guvernamental, cari să se de- oblige a luá asupra lor sarcina formării unui nou ca- binet, care să fie condus de principiile cabinetului, al cărei șef a fost dl Tisza.

Odată eșită la ivélă acosta scire gravă și accentuată chiar de dl Falk, ea a provocat o im- presiune deosebită și póte neasteptată, și sunt deci iuste părerile celor cari se întrébbă: că bine a făcut dl Falk, că a atins acostă córdă așa de simțitóre.

Intrebarea este cu atât mai la loc, că nu se scie încă, dacă dl Falk a fost autorisat de cineva să vorbescă astfel în fața alegătorilor și a lumii și nu se scie nici cu ce intențiune și spre ce scop a voit să folosescă gravele sale vorbe. Comentările presei încă sunt destul de mance, pentru-ca să póta omul gáci scopul intenționat.

Cei-ce au observat mai de aprópe desvoltarea lucrurilor din Ungaria și preste tot din monarhia noastră sunt de convingerea, că numai o netactică politică a fost că dl Falk a aflat de oportun să vorbescă pre-cum a vorbit.

Dl Tisza și cabinetul seu era privit, ca o stâncă puternică de granit, care nu se póte resturná de vi- jeliile turbate, era privit ca un guvern, care își ride de svércolirile opoșițiunei și urméză drumul activi- tății nebágénd prea mult în sémă amenințările de violență ale opoșițiunei.

Cel puțin așa caută să se presente lumii atât prin presa oficiósă, cât chiar și prin faptele dovedite pe timpul desbaterilor furtunóse.

ÉR opoșiția cu tot avéntul ei îndrêneș și cu tóte forțele cele desfășurate spre a clătiná din temelie guvernul, rămânea umllit în fața lumii, și cercurile stréine conducetóre sciau, cât pot să se răđime pe guvernul nostru și pe stabilitatea lui.

Nu tot așa va puté fi de aici înainte. Enuncia- țiunile deputatului aradan a provocat pe deoparte temere în cercurile din afară și acosta temere a in-

ceput a se simți mai ales în presa germană; pe de altă parte a alimentat focul de luptă al opoșițiunei al căruia unic scop este răsturnarea dlui Tisza și a cabinetului seu, făr a se mai întrébbă și de mij- lócele, ce se folosesc spre realizarea dorințelor lor.

Va trebui să ne asteptăm dar la o luptă și mai inversunată a opoșițiunei, luptă în cari nu vor fi cruțate nici cele mai estreme mijlóce și presemnele ei se manifestéază încă de pe acum în dieta din Bu- dapesta.

Și e caracteristic, că pe când în Ungaria s'a fútreprins acosta luptă, purtată sub firma de a ada- uge la independința Ungariei și la drepturile ei pu- blice, în dieta din Boemia, conducetóriu cehilor tineri, care concentréază în sine dorințele poporului ceh strigă în auđul lumii, că monarhia a început a se decentralisá și cauza la acosta o pórtă în parte germanii, cari nu îngéduie drepturi și altor națiuni, în partea cea mai mare magiarii ale căror preten- siuni sunt cu totul neimpăcate, și cari țințesc la o separare totală a monarhiei. Ungaria singurá vrea să fie mare și tare; ea a subjugat economicése pe Austria. Inversunatul deputat face apel la patrio- tismul boemilor, ca să contribue ei la sanarea rêu- lui, dacă cercurile conducetóre trec preste el la or- dina d'șilei.

Cum și inchipuesce Gregr sanarea rêuului e ușor de cugetat. Un regat boem tot așa de independent ca și Ungaria.

Aici se întrébbă tot omul cu puțină judecată: prin curentul, ce se desfășurá în ambele părți ale monarhiei nu se slăbesc bazele ei și nu e timpul ca barbații conducetóri să se cugete la sanarea rêu- ului, promovând o politică conciliantă internă între diferitele popóre ale monarhiei. —i—

Varietăți.

* Archiducele Ioan, carele a fost pus în disponibilitate din armată și-a depus tóte titlu- rile de noblețe și pre-cum se comunicá va intra în redacțiunea ediției parisiene a ăiarului „Newyork-He- rald“ cu o remunerațiune de 40.000 franci anual.

* (Act marimimos.) În țilele trecute a în- cetat din viață în Șeitin Gligor Popoviciu, carele a lăsat pe séma bisericeii și a scólei din comuna numită o sesiune de pământ în valóre de 1700—1800 fl. Consistoriul eparchial aradan, precum comunicá „Biserica și Scóla“, luând act de acostă donațiune marimimosă a dispus ca numele rēposatului să se inducá în diptichul binefăcătorilor bisericeii din Șeitin.

* (Afacerea Farkas.) Cercetările judelei de instrucție s'au terminat. Afacerea a intrat intralt stadiu. Inspectorul penitenciar a fost transferat, de asemenea mai mulți oficianți. Se vorbesce chiar de pensionarea mai multor judecători.

* (Curs postal-telegrafic.) Direcțiunea postală telegrafică din Budapesta anunță, că cu 1-a Decembre se va începe în Budapesta un curs de in- structiune pentru oficialii de postă și telegraf. Re- flectanții trebuie să fie trecuți de 18 ani, să aibă purtare morală și se producá testimoniu de cel puțin 4 clase gimnasiale, respect. reale. După absol- vare cei cari au prestat cu succes studiile vor fi aplicați ca adjunți la oficiile de postă și telegrafie cu salariu de 500 fl., care se urcă până la 700 fl. v.

* (Pușca Manlicher.) Germania, precum se scie încă a încheat cu fabrica de arme din Sti- ria contract pentru fabricarea unui considerabil număr de puscii și guvernul austro ungar a aprobat contractul. Fiind însă, că pentru armata noastră încă nu e numărul complet, în luna acosta fabrica va trebui să gate un milion de puscii pentru vênătorii armatei noastre și totodată pe fie-care ții 1800 puscii pentru Germania.

* (Tarif pe zone): În urma unui raport al ministrului de comerciu tariful pe zone a avut un rezultat favorabil din tóte punctele de vedere. Ministrul a declarat, că se vor pune în circulațiune și vagóne pentru dormit, pentru cari însă se va cere o tacsă deosebită.

În Austria consiliul de ministri a hotărît, ca să facă o roducere de 33% pe liniile căilor ferate.

Bursa de Viena și Pesta.

Din 31 Octobru 1889.

	Viena	B.-pesta
Renta de aur ung. de 6%	—	—
Renta de aur ung. de 4%	101.30	101.50
Obligațiuni de credit austr.	306.69	306.70
Obligațiuni de stat dela 1876 de ale drumului de fer oriental ung.	112.90	112.75
Sorți de regularea Tisei	127.75	128.—
Sorți de stat dela 1860	139.50	139.89
Acțiuni de bancă de credit ung.	310.25	300.25
Galbin	5.66	5.67
Napoleon	9.47	9.46
100 marce nemșeci	58.35	58.80
London (poliță pe trei luni)	119.05	119.—

